

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНСТРУКЦІЇ 'ACCUSATIVE AND INFINITIVE'

У статті розглядаються передумови та джерела розвитку конструкції 'Accusative and Infinitive', її структурні та семантичні особливості, а також на базі пам'яток писемності досліджується частотність вживання конструкції у ранньоновоанглійській мові.

Ключові слова: конструкція 'Accusative and Infinitive', 'accusativus cum infinitivo', предикативний зв'язок, вторинно-предикативна інфінітивна конструкція.

В статье рассматриваются предпосылки и источники развития конструкции 'Accusative and Infinitive', её структурные и семантические особенности, а так же, на основе письменных призыведений исследуется частота употребления конструкции в ранненовоанглийском языке.

Ключевые слова: конструкция 'Accusative and Infinitive', 'accusativus cum infinitivo', предикативная связь, вторично-предикативная инфинитивная конструкция.

The article deals with the preconditions and sources of the development of the construction 'Accusative and Infinitive', its structural and semantical characteristics, and also, frequency of usage of the construction on the basis of the Early New English texts is investigated.

Key words: 'Accusative and Infinitive' construction, 'accusativus cum infinitivo', predicative relation, infinitive construction of secondary predication.

Сучасна синтаксична наука вирізняється лінгвістичними дослідженнями не лише речення як цілісного утворення, але й окремих синтаксичних одиниць, притаманних тій чи іншій мові. Завдання таких досліджень полягає у комплексному вивченні синтаксичних одиниць з позиції аналізу їхньої структури, семантики та функціонування. Упродовж останніх років посилився інтерес до комплексного вивчення синтаксичних

структур, так як адекватний опис одиниць синтаксичного рівня неможливий без належної уваги до їх структурної й змістової сторін. Кожну синтаксичну одиницю визначають як певну категорію, що має свою структуру та значення, пов'язану з набором інших граматичних категорій, які входять у синтаксичну підсистему даної мови [2: 9].

Історія вивчення інфінітивних речень в англістиці має свої традиції та досягнення. Проте певні питання пов'язані зі статусом, класифікацією та функціональними характеристиками цих речень в історії розвитку англійської мови залишаються недостатньо висвітленими та дискусійними. Своєрідність формальної та семантичної організації інфінітивних речень викликає значні труднощі у визначенні їхнього категоріального статусу. Останнє пов'язано із дискусійністю природи інфінітива, зокрема його походженням, частиномовним розподілом, функціонуванням у реченні тощо [3: 17].

Аналіз виникнення та розвитку граматичних одиниць належить до фундаментальних напрямів історико-граматичних досліджень давніх і сучасних мов. Попри досить широке висвітлення цієї проблематики відомими науковцями (К. Крікау, Я. Цайтлін, М. Каллавей, Г. Бок, О. Єсперсен, О. Фішер), існує певна лакуна у дослідженні акузативної та інфінітивної конструкції. Хоча дана конструкція неодноразово слугувала об'єктом дослідження у контексті різних концептуальних підходів, але донині основну увагу було приділено розвитку акузативної та інфінітивної конструкції в латинській мові, на відміну від історії англійської мови, де вона не отримала достатнього висвітлення.

Метою нашого дослідження є дослідити структурно-семантичні особливості конструкції *“accusative and infinitive”*. Завданням дослідження є прослідкувати розвиток та частотність вживання акузативної та інфінітивної конструкції в англійській мові.

У давньоанглійській мові, як і у інших германських мовах, інфінітив є віддієслівним ім'ям, що має парадигму відмінювання. Однак вже у

давніоанглійській мові інфінітив втратив відмінкові закінчення. Збереглася лише форма колишнього давального відмінка з закінченням -anne (-enne). Ця форма завжди виступає у поєднанні з типовим прийменником давального відмінка *tƿ*: *tƿ bindanne* "зв'язувати", *tƿ etanne* "їсти". Хоча більш поширеною є невідмінювальна форма інфінітива -an: *bindan* "зв'язувати", *etan* "їсти" [1: 191].

У середньоанглійський період у зв'язку з редукцією закінчень зникає формальна відмінність між змінювальною та незмінювальною формами інфінітива. Обидва закінчення -an, -anne (-enne) редукуються у єдину форму -en(n). Також прийменник *tƿ* втрачає своє значення, у зв'язку з фонетичною редукцією, і починає сприйматися як приінфінітивна частка. Частка *to* закріпилася як морфологічний показник інфінітива у самому кінці ранньоновоанглійського періода [1: 194].

Ще у давньоанглійській мові інфінітив міг уживатися з власним суб'єктом. У цьому випадку між суб'єктом інфінітива, вираженим знахідним відмінком іменника чи займенника, і самим інфінітивом існував предикативний зв'язок, який на відміну від предикативного зв'язку між підметом і присудком, називається вторинно-предикативним. Отже, ці два елементи, пов'язані вторинно-предикативним зв'язком, утворюють вторинно-предикативу інфінітивну конструкцію, котра за морфологічним статусом складових отримала назву "*accusative and infinitive*", і, яку за зразком латинської граматики позначають терміном "*accusativus cum infinitivo*" (далі а.с.і.), яка виконувала роль складного додатка в реченні. Ця конструкція найчастіше вживалася у давньоанглійській мові після дієслів сприйняття, наказу, а також після каузативних дієслів [1: 198].

У середньоанглійській мові ця конструкція трапляється значно рідше ніж у давньоанглійській, в основному при дієсловах *hētan* "наказувати", *lāten* "допускати", *mēken* "примушувати" або при дієсловах, що виражають чуттєве сприйняття: *sēn* "бачити", *hēren* "чути". У XIV ст. кількість дієслів, з якими може вживатися зворот, починає збільшуватися. Наприклад, у творах Чосера

крім *meken* "примушувати", *s3n* "бачити" та *hzren* "чути", він трапляється з багатьма дієсловами французького походження, синонімічними дієслову *meken*: *causen* "спричиняти", *compellen* "примушувати", *constreynen* "змушувати"[4: 268].

Але і у давньоанглійській мові вживання цього звороту є ще незначним порівняно з тим поширенням, яке він отримав пізніше, особливо в новоанглійському періоді. Поширення відбувається за рахунок запозичень з французької мови, а також за рахунок розширення сполучуваності дієслів певних семантичних груп, таких, як дієслів розумової та психічної діяльності [1: 199].

Більшість граматистів (К. Крікау, Я. Цайтлін, М. Каллавей, Г. Бок, О. Есперсен та ін.) називають різні типи інфінітивних конструкції терміном "*accusative and infinitive*" construction чи "*accusativus cum infinitivo*". У традиційній літературі термін а.с.і. позначає будь-яку конструкцію, яка містить такі елементи: головний предикат – акузативна іменна фраза – інфінітив. Дієслова, що утворюють а.с.і., поділяють на групи, оформлені різними числовими й родовими показниками. Фактично всі ці групи відповідають наступним типам у давньоанглійській та середньоанглійській мовах:

- *I saw/heard him come downstairs*
- *He let/made her do the work*
- *The bishop ordered the mason to build his tomb*
- *She believed the event to be of minor importance* [4: 145].

Питанням походження а.с.і. конструкцій в англістиці займалися дві лінгвістичні школи. Перша, представлена К. Штофелем та Я. Цайтліном заявляє, що а.с.і. конструкція є власне англійською, так як вона зустрічається ще у давньоанглійській мові. Друга школа, до якої відносять себе більшість граматистів, трактує походження а.с.і. двояко. Граматисти стверджують, що а.с.і. конструкція – це запозичення з латинської мови (мається на увазі вживання а.с.і. після того, що традиційно називається *verba declarandi et*

cogitandi), хоча після деяких дієслівних категорій а.с.і. конструкцію можна вважати германською (здебільшого після дієслів відчуття та каузативів) [4: 157].

Як було зазначено раніше, у ранньонорманському періоді відбувається помітне збільшення вживання а.с.і. конструкцій на відміну від давньоанглійської та середньоанглійської мов.

Так, наприклад, у ранньонорманських творах а.с.і. конструкція найчастіше вживається після дієслів дозволу:

- (1) *And let us hear Bernardo speak of this* [5: 116];
- (2) *Let them guard the door* [5: 201];
- (3) *... let the world take note* [5: 122];
- (4) *Let him demand his fill* [5: 202];
- (5) *Let the king have the letters* [5: 205].

Також конструкція “*accusative and infinitive*” досить часто спостерігається після дієслів перцепції та побажання:

- (1) *I have heard, the cock, ... awake the god of day* [5: 120];
- (2) *I heard thee speak ...* [5: 159];
- (3) *The queen desires you to use some gentle entertainment ...* [5: 227];
- (4) *Her brother ...wants not buzzers to infect his ear* [5: 200];
- (5) *... she saw Pyrrhus make malicious sport* [5: 161].

Отже, ми розглянули структуру, походження та семантику а.с.і. конструкції, і прийшли до висновку, що разом з більшістю граматистів небезпідставно вважати, що а.с.і. конструкція після дієслів відчуття та каузативів була притаманна давньоанглійській мові, конструкція а.с.і. після *verba declarandi et cogitandi* є латинською за походженням. Наші попередні дослідження засвідчили той факт, що а.с.і. конструкція досягла найчастотнішого вживання у ранньонорманській мові, підтвердженням чого є приклади з пам’яток ранньонорманського періоду.

Комплексне вивчення функціональних, семантичних і структурних характеристик конструкції сприятиме подальшій розробці проблем історичного синтаксису англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Иванова И. П., Чахоян Л. П., Беляева Т. М. История английского языка. Учебник. Хрестоматия. Словарь / И. П. Иванова. – СПб.: Лань, 2001. – 512 с.
2. Москальская О.И. Проблемы системного описания синтаксиса (на материале немецкого языка) / О. И. Москальская. – М.: Высшая школа, 1974. – 156 с.
3. Снісаренко І. Є. Інфінітивна конструкція з прийменником for у середньоанглійській мові: семантика та функціонування: Дис. ... канд. філол. наук: 10. 02. 04 / Ірина Євгеніївна Снісаренко. – К., 2002. – 186 с.
4. Fischer O. The Origin and Spread of the Accusative and Infinitive Construction in English / O. Fischer. – Folia Linguistica Historica, 1989. – Vol. VIII, № 1-2. – P. 143-217.
5. Shakespeare W. The Tragedies / W. Shakespeare. – Ростов-на-Дону: "Феникс", 2001. – 352 с.